

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/70/2001

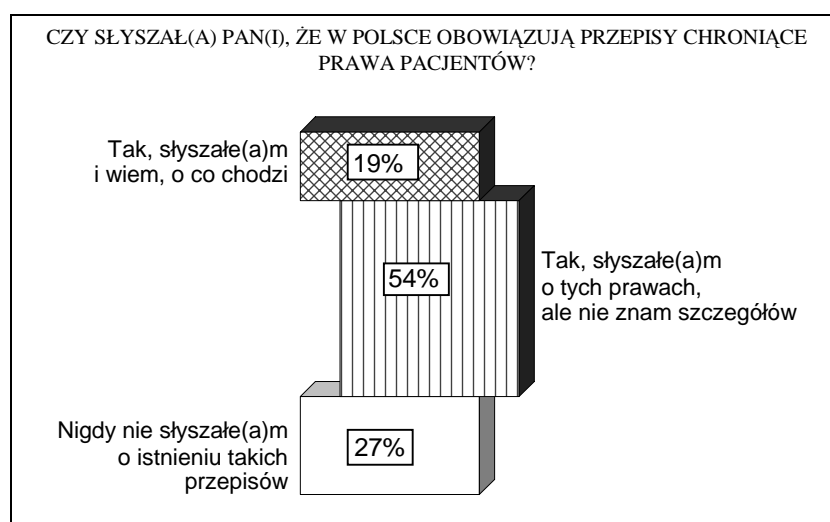
WIEDZA O PRAWACH PACJENTA

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, CZERWIEC 2001

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Niespełna jedna piąta dorosłych Polaków deklaruje, że słyszała o prawach pacjenta i jest zorientowana w ich treści. Większość natomiast twierdzi, że wprawdzie słyszała o nich, ale nie zna szczegółów. Ponad jedna czwarta badanych nigdy nie słyszała o istnieniu przepisów chroniących prawa pacjenta.

- ◆ Stopniowo poszerza się w naszym społeczeństwie krąg osób, które mają świadomość istnienia praw pacjenta oraz wiedzą, na czym te prawa polegają. W stosunku do sondażu z kwietnia '96 wzrósł odsetek zarówno deklarujących wiedzę o tych prawach (o 8 punktów), jak i znających je tylko ze słyszenia (też o 8 punktów).
- ◆ Pacjenci na ogół (76% - co stanowi 58% wszystkich badanych) nie dostrzegają wywieszonych w placówkach medycznych spisów czy kart praw pacjenta. Zauważyła je tylko jedna piąta spośród nich (21% - 16% ogółu badanych).

Rozwój nowoczesnej medycyny przyczynił się do powstania obszernej dziedziny prawa medycznego, mającego na celu m.in. ochronę pacjentów przed różnymi zagrożeniami, jakie ze sobą niesie. Znaczenie przywiązywane współcześnie do zasady poszanowania autonomii jednostki wpłynęło dodatkowo na ukształtowanie się swego katalogu praw pacjenta.

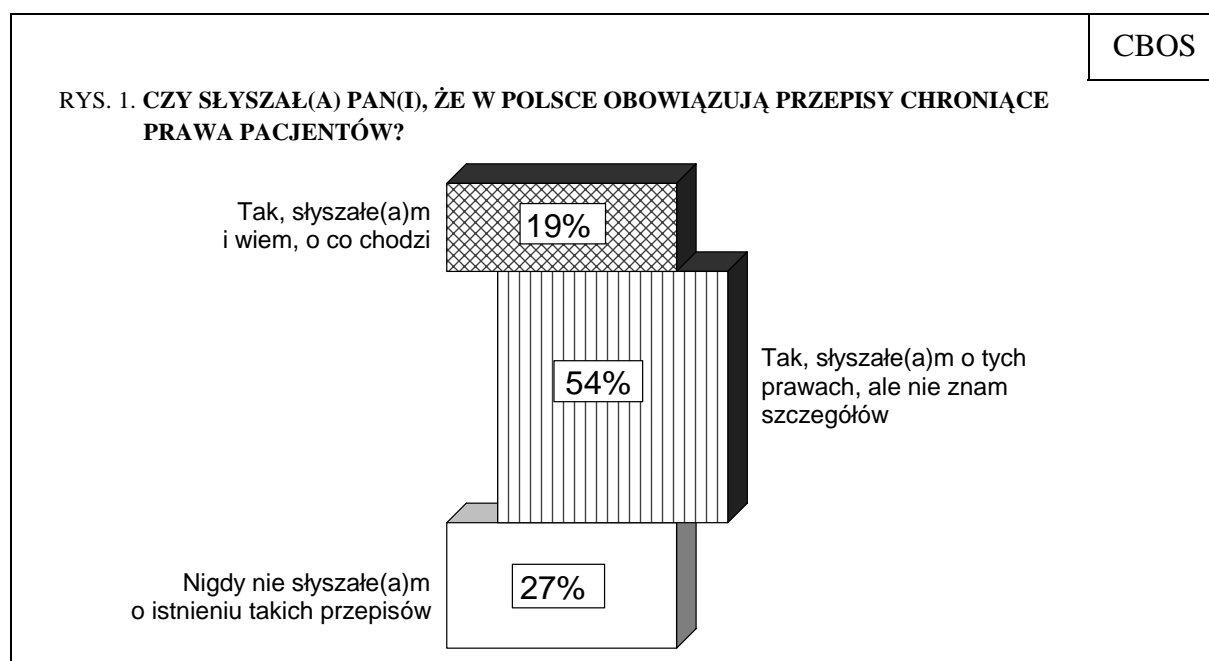
Istotną rolę odgrywają w tej sprawie liczne deklaracje światowych organizacji zajmujących się sprawami ochrony zdrowia, zwłaszcza Deklaracja Praw Pacjenta, przyjęta w 1994 roku jako wytyczne do stosowania w poszczególnych państwach członkowskich Światowej Organizacji Zdrowia. Na podstawie tej deklaracji, z inicjatywy ministra zdrowia i opieki społecznej, została w Polsce opracowana Karta Praw Pacjenta, przesłana w marcu 1996 roku lekarzom wojewódzkim do przestrzegania. Prawa pacjentów chronione są przede wszystkim przez normy konstytucji oraz ustawy dotyczące zawodu lekarza, zakładów opieki zdrowotnej, ochrony zdrowia psychicznego i inne. Karta Praw ma więc charakter głównie informacyjny.

Sondaż poświęcony prawom pacjenta przeprowadziliśmy po raz pierwszy w kwietniu 1996 roku¹. Obecnie znów podjęliśmy tę problematykę². Na początek przedstawiamy wyniki dotyczące świadomości istnienia praw pacjenta.

¹ Zob. komunikaty CBOS: „Przestrzeganie praw pacjentów w polskich szpitalach” i „Łamanie praw pacjentów - mit czy rzeczywistość”, czerwiec '96.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (132) przeprowadzono w dniach 11-14 maja 2001 roku na 1032-osobowej reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Wiedzę o prawach pacjenta deklaruje tylko niespełna jedna piąta ankietowanych, a rzeczywista znajomość jest przypuszczalnie nieco mniejsza. Natomiast większość badanych twierdzi, że wprawdzie słyszała o przepisach chroniących prawa pacjenta, ale nie zna ich treści, a ponad jedna czwarta przyznaje, że nigdy o nich nie słyszała. Wydaje się więc, że publikacje poświęcone prawom pacjenta w ogóle czy poruszające kwestie praw w związku z konkretnymi sprawami odnoszą niewielki skutek, podobnie jak informowanie o prawach pacjentów poprzez placówki opieki zdrowotnej.

Porównanie z odpowiedziami na to samo pytanie zadane w roku 1996 skłania jednak do pewnego optymizmu - wyraźnie widoczne są bowiem zmiany na korzyść. Wzrosła liczba osób deklarujących wiedzę i poszerzył się krąg tych, którzy tylko słyszeli o prawach pacjenta, natomiast znacznie zmalał odsetek badanych, którzy nic nie wiedzą o tych prawach.

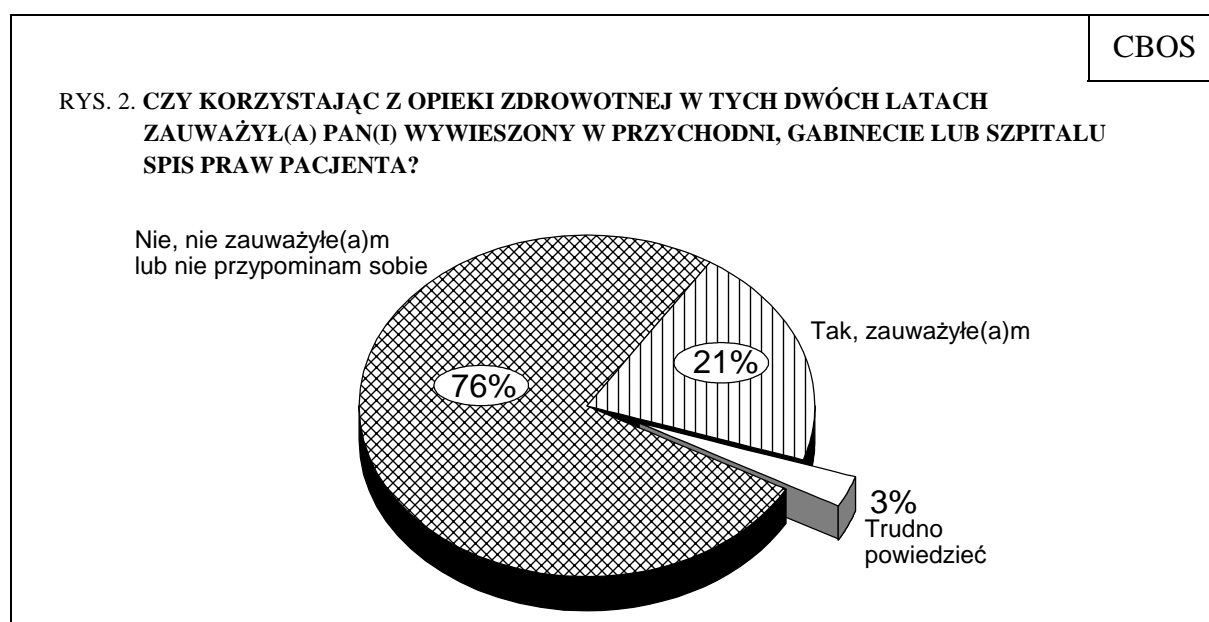
Tabela 1

Czy słyszał(a) Pan(i), że w Polsce obowiązują przepisy chroniące prawa pacjentów?	Wskazania respondentów według terminów badań	
	IV 1996	V 2001
	w procentach	
Tak, słyszałem(a) i wiem, o co chodzi	11	19
Tak, słyszałem(a) o tych prawach, ale nie znam szczegółów	46	54
Nigdy nie słyszałem(a) o istnieniu takich przepisów	43	27

Wiedza ankietowanych o prawach pacjenta powiązana jest, oczywiście, przede wszystkim z ich poziomem wykształcenia - im lepiej są wykształceni, tym częściej deklarują znajomość tych praw (zob. tabele aneksowe). Widoczny jest też - głównie pośredni - związek wiedzy z poziomem zamożności badanych. Istotne różnice wiążą się z miejscem zamieszkania - mieszkańcy miast dwukrotnie częściej niż mieszkańcy wsi twierdzą, że orientują się w prawach pacjenta. Niewielką wiedzę w tej sprawie mają najstarsi ankietowani (w wieku 65 i więcej lat).

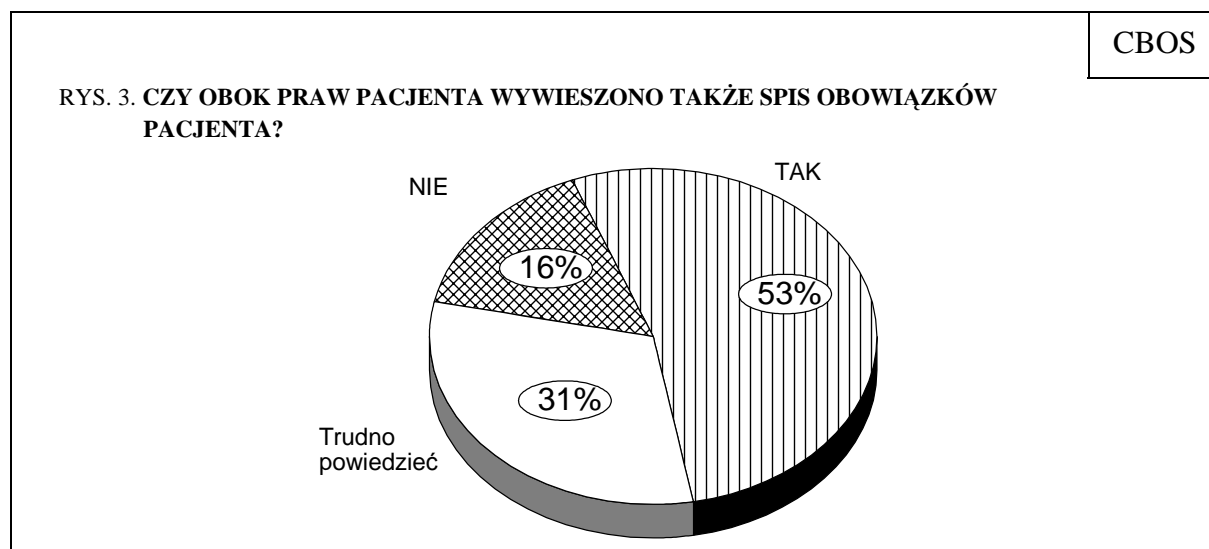
Dodajmy, że fakt bycia pacjentem w ciągu ostatnich dwóch lat ma niezbyt duży wpływ na wiedzę o prawach pacjenta. Rzeczywistą wiedzę deklaruje tylko trochę więcej pacjentów (20%), niż osób, które się nie leczyły (16%), pacjenci częściej też jedynie coś o tym słyszeli (55% wobec 50% wśród nieleczących się w tym okresie). Mimo iż jednym ze źródeł wiedzy o prawach pacjenta - najszerzej dostępnym - są informacje na ten temat i spisy praw wywieszane w placówkach opieki zdrowotnej, osoby korzystające z usług zakładów opieki zdrowotnej i prywatnych gabinetów stosunkowo rzadko dostrzegały wywieszony w nich spis praw pacjenta. Większość z nich nie zauważyła takiego spisu lub nie zwróciła na niego uwagi.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE LECZYŁY SIĘ (W RAMACH UBEZPIECZENIA LUB PRYWATNIE)
W OKRESIE OD POCZĄTKU 1999 ROKU DO POŁOWY MAJA 2001 ROKU (N=792)

Osoby, które zauważyły wywieszony spis praw pacjenta, zapytano dodatkowo, czy prawom towarzyszył także spis obowiązków pacjenta. Taki zestaw obowiązków - czasami wręcz o kuriozalnej treści - towarzyszy bowiem większości (jak się wydaje) informacji wywieszonych w przychodniach o prawach przysługujących pacjentom. Nie trzeba chyba dodawać, że ani międzynarodowe deklaracje praw pacjenta, ani normy zawarte w polskich ustawach nie wspominają o żadnych obowiązkach pacjenta powiązanych z jego prawami. Prawom pacjenta towarzyszą natomiast, co oczywiste, obowiązki lekarzy, pielęgniarek i zakładów opieki zdrowotnej.

ODPOWIEDZI OSÓB, KTÓRE DOSTRZEGLY SPIS PRAW PACJENTA (N=166)

Okazało się, iż ponad połowa tych respondentów, którzy w przychodniach dostrzegli wywieszone prawa pacjenta, zauważyła towarzyszący im spis obowiązków. Stosunkowo nieduży odsetek spośród nich stwierdził, że nie wywieszono spisu obowiązków. Znacznie więcej osób (blisko jedna trzecia) nie zwróciło na to uwagi lub nie pamięta, czy prawom towarzyszyły obowiązki. Można przypuszczać, że ta część nie interesowała się zbytnio także treścią praw pacjenta i że jej wiedza w tej sprawie jest nikła.

Podobnie jak wiedza o prawach pacjenta, tak i dostrzeganie wywieszzonego spisu obowiązków pacjenta powiązane jest z poziomem wykształcenia ankietowanych (zob. tabele aneksowe). Rzadziej dostrzegali je najstarsi respondenci i mieszkańcy wsi, ale -

nieoczekiwanie - rzadziej niż inni zauważali takie spisy również mieszkańcy największych aglomeracji miejskich.

Ogólnie rzecz biorąc, tylko 34% respondentów, którzy deklarują, że zauważyli wywieszony spis praw pacjenta, twierdzi, że wie, o co w nich chodzi; ponad połowa (55%) słyszała o prawach, ale nie zna szczegółów, a 11% stwierdziło, że nigdy o nich nie słyszało.

Z drugiej strony, pacjenci znający treść praw pacjenta znacznie częściej (36%), oczywiście, niż ci, którzy tylko o nich słyszeli (21%) lub nic nie wiedzą na ich temat (9%), widzieli je w odwiedzanych placówkach.

Można powiedzieć, że stopniowo poszerza się w naszym społeczeństwie krąg osób, które mają świadomość istnienia praw pacjenta oraz wiedzą, na czym te prawa polegają. Rzeczywista znajomość treści tych praw jest jednak niewielka. Informowanie o nich przez wywieszanie spisów praw w placówkach opieki zdrowotnej odnosi niewielki skutek.

Opracował
Włodzimierz DERCZYŃSKI